

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 153. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr07val-shoot-idm139890597036528/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Calais, og efter flere forsøg 1857-65 etableredes forbindelse over Atlanten 1866, jvf. *Den store Svølgang* (V 161ff) og *Svølgangen* (II 235.15-17). – **22 Shakspeares**] eng. digter (1564-1616).

260.1 En heil Dag] sml. den engelske turist i Imp (157f). – **3 Canal-Tunnelen**] 1802 forelå første gang planer om en tunnel under Kanalen. – **3 Carl den Store**] fr. konge og rom. kejser (ca. 742-814). – **4 Napoleons**] fr. kejser (1769-1821). – **Molière**] fr. dramatiker (1622-73). – **8 Colombus**] (1451-1506) opdagede Amerika 1492. – **9 Cortez**] sp. hærfører og opdager (1483-1547). – **Calderón**] sp. dramatiker (1600-81). – **11 Cid**] Cid Campeador, opr. Rodrigo Diaz de Bevar (ca. 1040-99), sp. adelsmand; hovedperson i det folkelige sp. heltepos Poema del Cid (ca. 1140). – **12 Alhambra**] slot i Granada. – **14 Campagna**] landskab omkring Rom. – **18 Olympen**] bjergmassiv i Thessalien; i gr. mytologi bolig for guderne. – **20 Byzans**] indtil 330 navn på det senere Constantinopel, nu Istanbul. – **28 Luther**] ty. kirke reformator (1483-1546). – **Goethe**] ty. digter (1749-1832). – **Mozart**] østrigsk komponist (1756-91). – **31 Ørsted**] H.C. Ørsted (1777-1851), da. fysiker. – **Linnés**] sv. botaniker (1707-78). – **32 de unge Nordmænds**] nationalromantikerne i 1840'erne med skikkelser som fx P. Chr. Asbjørnsen (1812-83), Jørgen Moe (1813-82) og Andreas Munch (1811-84). – **33 Geysir**] hed springkilde på Sydisland; Geysirs udbrud fandt tidligere sted regelmæssigt 3 gange dagligt, men den sprang efterhånden i 1800-tallet meget uregelmæssigt. – **Hekla**] vulkan på Sydisland.

Under Piletræet

Under Piletræet tryktes første gang i H 2-53, der udkom 30.11.1852.

Eventyret er skrevet i efteråret 1852, idet A i et brev til sin ven og forlægger i Tyskland Carl B. Lorck 4.11.1852 skriver: »Jeg har [...] den sidste Måaned været meget riig i min lille Digterverden, jeg har nemlig skrevet, siden De sidst hørte fra mig, hele fire, ikke saa korte Historier, der høre til mine Bedste, den længste af dem: »Spørg Pilen, spørg den blomstrende Hylde«, er ganske en lille andersensk-dickensk: »Christmas Book«, men da den i hele sin Længde dog ikke er mere en halvandet trykt Ark, saa kan den slet ikke gaac alene, men med de andre, og med dem der rimeligviis endnu ville komme, og danne næste Bind« (BLorck 272f). Denne titel, et citat fra eventyret, jvf. s. 269.37-38, der iøvrigt blot var én af flere (se s. 261 fodnote), ændredes i r til den endelige titel.

I Bemærkninger m skriver A: »U n d e r P i l e t r æ e t«. Heri

ligger et Par Blade af mit eget Livs Historie» (10), jvf. brev til Ingemann 14.12.1852: »Der er i den lille Fortælling et heelt Stykke af mit eget Hjerter; gid det hvile »under Piletræets» i Fred og ikke spøge ved Nattetid!» (BIA II 287). Hermed sigter A til sin forelskelse i den svenske sangerinde Jenny Lind (1820-87), som han havde truffet første gang i 1840, og til hvem han havde friet forgæves i 1843. 5.2.1852 ægtede hun sin akkompagnator, den ty. komponist og pianist Otto Goldschmidt (1829-1907).

Imidlertid har også A.s sommerrejse 1852 været en inspirationskilde. I M.E. hedder det: »Nürnberg laae foran, jeg har i een af mine Historier: »Under Piletræets», givet en Afspæiling af den gamle prægtige Stad, ligesom ogsaa Reisen gjennem Schweiz og over Alperne har laant mig Baggrunden til denne Digning» (II 140).

Motivet med den modfaldne frier er hyppigt i A.s digning og ses bl.a. i Agnete og Havmanden i Hemmings romance om møllersvenden, der elsker møllerenes datter men aldrig erklærer sig; Bag Ellekrattet nede, hvor Møllehjulet gaaer (1833; SS XI 476). Endvidere kan nævnes Christian og Naomis historie i KES samt kammerråden i DtB (jvf. også *Ib og lille Christine* (II 297) og *Hvad gamle Johanne fortalte* (V 180f)).

261.1 *Eggen ... Kjøge*] sml. Dagbøger 1.6.1836: »Eggen mager og luddslidt» (II 1). – **9** *den lille Aa*] Køge Å. – **17** *for*] overfor, i forhold til. – **18** *i Strødem*] i vandet.

262.12-13 *Dunsten ... Honningkager*] jvf. skildringen af Skt.Knuds marked i Odense i O.T. (222). – **25** *Bog-Guld*] bladguld. – **28-29** *Mandfolket ... hans Hjerter*] sml. smagerkønen i Fodreise: »Paa Armen bar hun en Kurv med Frugt og dejlige Honningkage-Jomfruer, hvilke Bageren, nok saa satirisk, havde givet en Bittermandel istedetfor et Hjerter» (9). – **36** *glubende*] ubehersket, glubsk.

263.4 *mærkelige*] bemærkelsesværdige. – **4-5** *den stumme Kjarlighed*] måske en hentydning til og opposition mod Musäus' eventyr Den stumme Kjerlighed, oversat i Oehl. Eventyr, der ender lykkeligt i modsætning til *Under Piletræet* og A.s egen kærlighedshistorie med Jenny Lind. At A har kendt og udnyttet Musäus' eventyr, vidner folkekomedien Paa Langebro (1864) om.

264.8 *ved Comedien, den de sang i*] ved teatret (Det kgl. Teater) på operaen. – **19** *Rispen*] beget skomagertråd. – **20** *Spanderensmen*] rem til at holde læsten med skoen fast til kræet. – **38** *mindet*] svimmel.

265.2 *vildtømmen*] let at fare vild i. – **37** *Hyldebaer*] se indledn. til *Hyldebaer* (s.190). – *Pilefør*] A.s egen idé uden rødder i folketroen.

266.22 *Fri-Mester*] stod udenfor laugets og måtte ikke bruge faglig medhjælp (jvf. A.s fader).

267.27 *Barn*] sml. Jenny Linds bemærkning, da A 1. juledag 1845 i Berlin betroede hende, at han havde afslået alle indbydelsler til juleaften for at være sammen med hende: »Kind!» sagde hun smilende [...] »det faldt mig aldrig ind, jeg var desuden buden ud, men nu maa vi gjøre Juleaften om, nu skal jeg lade Træet tænde for Barnet!» (MLE I 341). – **38** *Broder*] sml. Alm 21.10.1845, dagen før Jenny Linds afrejse fra København: »Middag hos Jenny i Hotel royal fra 5 til 12; hun drak min Skaal som hendes Broder» (jvf. MLE I 300 og DtB 270f).

268.3 *grubiserede*] grublede. – **25** *Bisseladeret kom ham af Skoen*] han fik ro på sig. – **26-31** Sml. Dagbøger 14.6.1852, Nürnberg: »Gik med Viggo [Drewser] om i denne underlige gamle By, hvor hver Gade, ja hvert Huus er som et snirklet Billed i en gammel Billedbibel. – Gaderne ligge som de selv ville, Husene holde ikke af at staae i Række, Karnapper springe frem med Snirkler og udskaaarne Billeder, med spidse Tage og smaa Taarne og ud af Vinduet mellem friskt Grønt og Blomster titter et ungt deiligt Pigs Hoved, selv en Blomst mellem Blomsterne. – Tagtænder der løbe ud formede som Drager og Uhyrer, spænde halv over Gaden» (IV 93). – **31** *langlivede*] med langstrakt krop. – **33** *de gamle Springvands!*] sml. Dagbøger 13.11.1840, Nürnberg: »Dr Friedrich Campe (Boghandleren) [...] laante mig, til Gjennemlæsning en Bog: Eine Woche in Nürnberg, ein Wegweiser für Fremde von Mainberger 1837 [...] Springvandet paa Torvet var i gamle Dage malet og forgyldt. 16 Figurer 4 Fod høie omgive de 8 Piller i nederste Afdeling og forestiller de 7 Churførster, og Gottfried von Bouillon; Chlodewig von Frankreig und Carl den Grossen; Judas Maccabæus, Josua og David, Julius Cæsar, Alexander og Hector. Den anden Afdeling forestiller Moses og Profeterne.» 14.11.: »Saae Springvandet med disse nævnte Figurer» (II 54f). – **35-38** *En smuk Tjenestepige ... et godt Variel*] jvf. Jakobs møde med Rakel ved brønden i I. Mos. 29.

269.2 *Dom*] domkirke. – **7-12** *De gamle Graue ...*] sml. Dagbøger 14.6.1852, Nürnberg: »rundt om Cyclopisk lagte Mure, med et Drapperi af Grønt, rige smaae Kjøkkenhaver hvor før det mudrede Grav Vand stod og i Muren selv Taarne i Form som opreiste Kanoner, sande Fjeldblokke og dog i Skjønheds Form, Hyldetræet hænger sine blomstrende Grens hen over Revnerne og Rebslager snoer sit Reb deroppe paa det gamle bjælketunge Galleri» (IV 94). – **20-24** *Det var tørt ... ned i Vandet*] sml. Dagbøger 14.6.1852, Nürnberg: »gamle murede Broer med brusende lave Vandmøller og Canaler der indeklemtes af Huse, der synes at ville ryste deres gamle Træ-Altaner ud i Vandet» (IV 93f). – **33-34**] Citat fra Johanne Luise Heiberg: En Søndag paa Amager 16.sc. (jvf. MLE II 102,121).

270.9-14 *Alperne ... klare Straaler*] sml. Dagbøger 14.9.1833, rejsen fra

Le Locle til Neuchâtel: »Nu syntes Alperne mig som Jordens sammenlagte Vinger, hvad om den opløstede dem, udbredte de store Fjer med de brogede Billeder af sorte Skove, vilde Fosser Gletsser og Skyer; hvilket Billede; paa Dommedag løfter den vel de store Vinger, flyver mod Gud og brister som Boble i hans Sollys« (I 175; jvf. BHW I 132). – **16-20** *Stille ... Kjøgebug[en]* sml. Dagbøger 29.6.1852, fra Lindau til Rohrsacht: »Søen ganske grøn [...] mod Høire var Bredden ganske dansk [...] Vi kjørte rask, som gjennem en stor Frugthave [...] Piger sad og broderede ved de aabne Vinduer [...] Piger nikkede fra Trægallerierne, Bjergtoppene glædede i den nedgaaende Sol« (IV 106f). – **22** *Rhinen ... Regnbuen* sml. Dagbøger 10.7.1852, vandfaldet i Schaffhausen: »det er som een lang Bølge væltede frem og forvandlede sig i hvirvlende, sneehvide, klare Skymasser. – Det er Skyernes Skabelse! [...] Det brusende Fald selv er som en Gletsse der opløste sig i stralende Damp, og foran spænder sig Regnbuen, der her ogsaa har faaet Bevægelse, det er som var den halv løst fra Grunden og flagede i Vinden« (IV 119). – **27** *den stille Rhinby* Schaffhausen? – **31-34** *Stjerne ... Maismarker* sml. Dagbøger 1.7.1852, vejen over Splügen-passet: »Skymasserne glæde hen ad Bjergsiderne og fyldte Dalene [...] nu gik det opad, i Zicksak op til hvor Sneen laae, Alperoserne blomstrede, underlige store Tidsler stod der [...] Nu blev Egnen med Kastanjetræer, en brusende Flod, Luften varmere. Folk talte italiensk« (IV 109). 3.7.1852 fra Como til Milano: »Vüenen bang i Guirlander [...] gennem frugtbart Landskab; Maisfrugt« (ib. 111).

271.3 *Hans bedste Lyst* sml. Dagbøger 3.7.1852, Milano: »Da jeg kom hjem gik jeg med Viggo til Domkirken, der som skaaret af Sne løfter sine Taarne og Statuer i den blaa Luft« (IV 111). 4.7.: »vi gik til Kirken og steg op paa den [...] Det er som et Phantasieslot, skabt af Sne, former i Billeder. Basrelief, gotiske Taarne, Statuer, Blomster og Frugter springe frem overalt paa denne uhyre Bygning; ikke er det for at gjøre en Virkning paa Beskuerne ned, men det overvælder Een i det man vandrer om deroppe i disse aabne Marmorhaller, gennem Døre, og Buer, med den blaa Luft under sig; neden under ligger Byen som en stor udbredt Dyrge af røde Tagsteen Brokker, rundt om det frodige grønne Land til Apenninerne der løfte sig i Dunst og mod Nord de høje Alper med evig Sne [,] tydeligst Monte Rosa, da Mont Denis, Wetterhorn og Simplon, men kun som en bleeg Sky det fjernere Montblank« (IV 112, jvf. Imp 308). – **15** *Arena, for at see Kunstboderne* sml. Dagbøger 4.7.1852: »til Arena, efter Løben frem og Tilbage fik vi Biller paa den fornemste Plads [...] og havde nu skuet over den opfyldte Arena, hvor der blev givet Berider-Hesteløb, Herrer og Damer. Auriga. En Mand der løb paa en Kugle op og ned af en skraa Plan« (IV 113, jvf. BfA II 281). – **15** *den store Opera* sml. Dagbøger

21.9.1833, Milano: »Gik om Aftenen i Teatro alla Scala [...] Theatret selv har 6 Etager Loger, med blaa Silkegardiner og en stor Lysekrone« (I 184f). – **23 ff.** Sml. Antonios første gensyn med Annunziata i Imp (94-96).

272.24 *Livemand* lirekassemand. – **33-35** *Du er ikke rigtig Dansk ... fremmed Land* sml. HCAOptegnelsesbog nr.1: »Man bebrejder mig min Reiselyst, siger at jeg ikke viser mig dansk i at holde af Hjemmet. Hvor lidt forstaae de mig dog« (I); jvf. også O.T. 131, DtB 248 samt *Ole Lukøie* (I 174.35-36) og *Hurtigløberne* (III 95.21). – **36 ff.** Sml. KES 19 og *Den lille Pige med Svovlstikkerne* (II 153ff).